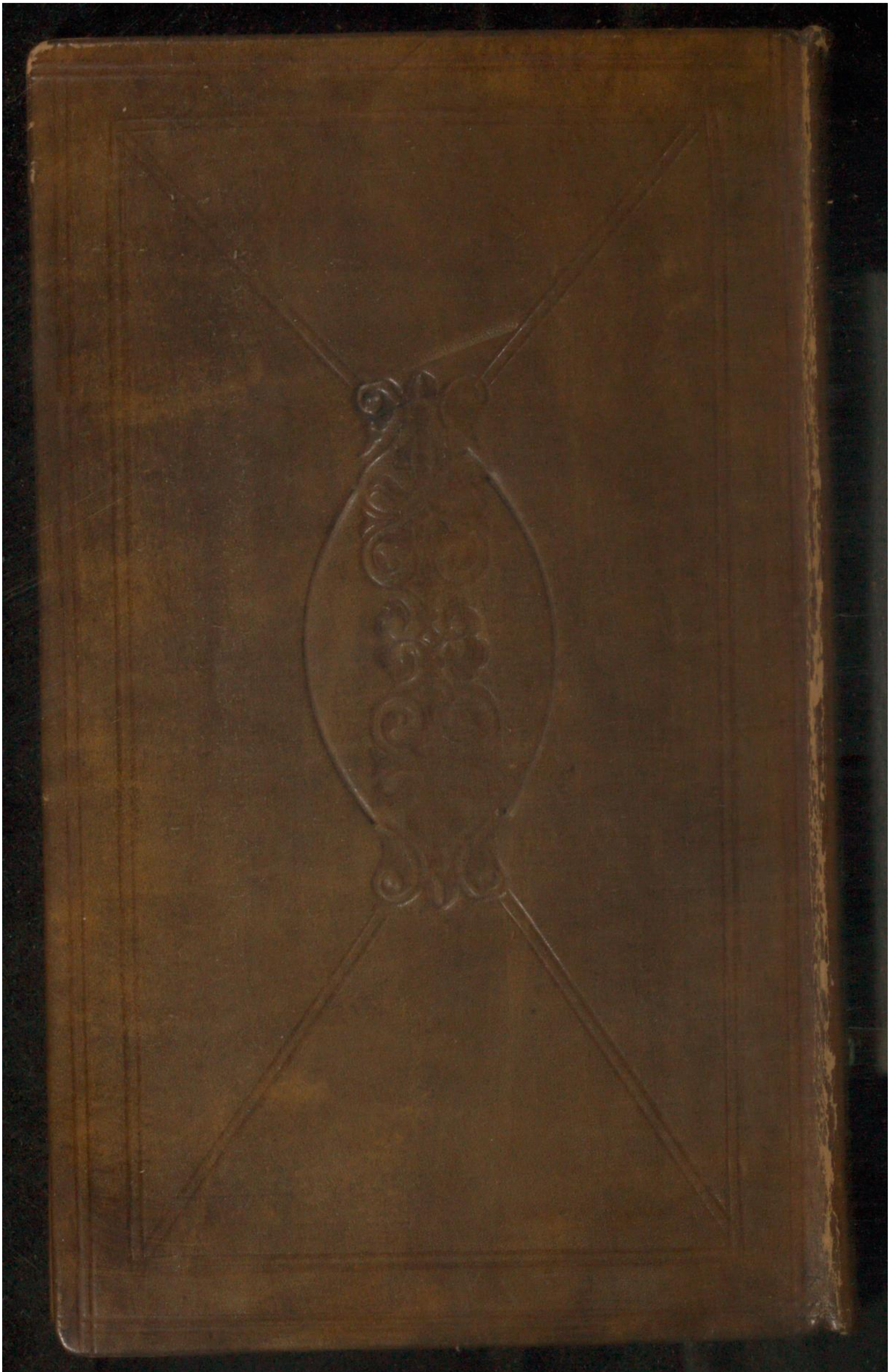

FOLLINO
ORATIONES DUAE

ORATIONES

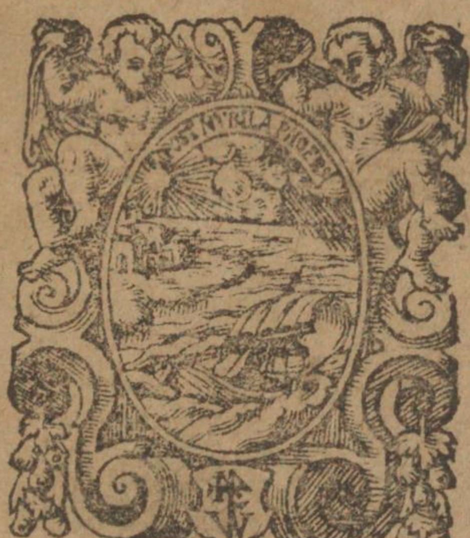
DVÆ, QVARVM

PRIOR EST DE NATVRA FEBRIS PETICVLARIS EIVSQVE CVRATIONE: posterior de studijs Chymicis coniungendis cum Hippocraticis; habitæ in Auditorio Medicorum Coloniensi

AB

HERMANNO FOLLINO PHIL. ET MED. DOCTORE & Professore.

Inuidia Comes virtutis.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Gerhardum Greuenbruch.
ANNO M.DC.XXII.

NOBILISS. AMPLISS. ET Prudentissimis Viris & Dominis

D. IOANNI A BOLANT,

nec non

D. MELCHIORI GAYL,

Sacræ, inclytæ, & liberæ, Imperialis ciuitatis Coloniensis.

CONSVLIBVS

Dignissimis, Dominis, meis Gratiosis & Benignis;

Cum ALGEBRA

Hasce duas ORATIONES

Monumentum.

Quod debui Aureum, vel Marmoreum

Sed

Quod valui pro tempore, quodq; habui pro facultate

Litterarium & chartaceum,

Mole paruum, vtilitate magnum,

Nec manu CAPIENTIS librandum

Sed animo TRIBVENTIS ponderandũ,

In

Debiti honoris Τεκμήριον.

Constantis obseruantiæ σύμβολον.

Grati animi Διδακτήριον,

consecrat, dedicatq;

HERMANNVS FOLLINVS.

Anno CIↃ. IↃC. XXII.

BENIGNE LE-ctor,

An ſecundùm hic verbi
opus eſt? non puto. Qua
dicere volui,in alio Prælo
quio dixi: Tu tantùm no
ſtris laboribus fruere, vel ſ
diſpliceant,ſodes ignoſce,
ſi loquar

Mome fauere decet prodeſſe volentibus, Ergo
Carpere tu noli noſtra, vel ede tua.

MAGNI

MAGNIFICE DOMINE RECTOR,

NOBILISSIMI ET AMPLISS. DOMINI CONSVLES, EXcellentissimi, Expertissimi, Reuerendi, Eximij, Consultissimi viri Doctores, Prudentissimi Senatores, Auditores deniq; Spectatissimi.

QVANQVAM non mediocriter me perturbet insolita perorandi consuetudo, Nobilissimorum & grauissimorum auditorũ, qui huc frequentes ad hanc solennitatem decorandam conuenerunt, conspectus longè amplissimus, lociq; maiestas in quo pedem fixi, ex quo nunc fugere turpe esset, vel oscitanter dicere ignominiosum, tamen si cogitem quod de morbo dicturus sim, quo ferè nihil ferocius, nihil monstrosius esse posset, quodq; vestra humanitas, vestraq; beneuolentia erga me tanta sit, vt hodie non velut iudices meæ declamationis, sed amici, imò veluti promotores huius quem consequar honoris, accesseritis,

non possum non denuo, omisso metu lætari, & mihi de tanta fœlicitate gratulari, viresq́; ad d[...] cendum resumere. Etenim quis porcum Ephi[...] pio, vel Simiam purpura ornabit, vel matrona[m] honestam meretricio cultu vestiet? Non singu[la] singulis rebus conueniunt. Habet vnumquod[que] que suum quo vult pingi colorem: habent r[es] suam orationem, qua describi postulant. A[...] lijs vocibus Philosophus, alijs Theologus, ali[js] Medicus vtitur, quibus suas scientias explican[t]. Si igitur in exprimenda idæa monstrosissim[i] morbi, quem Vngaricum à familiaritate regn[i] indigetent, non penicillo oratorio, pigmentu[m] Rhetorices vtar sed Medico, quod rem nude sen[-] sibus obijcit, haud vestrûm quenquam futurum puto, qui propterea nos velit, vel possit meri[-] tò reprehendere. Quid enim peccati commit[-] titur, si monstrosa febris, pro genio eiusdem monstrosa oratione delinietur? De vestra om[-] nium ergo me humanitate, affectu & bene[-] uolentia dubitare qui possem, quarum fru[-] ctus carpo hoc ipso tempore dulcissimos qu[i] hæc ipsa verba profero? Non itaque terre[-] bit me nomen Febris Pestilentis, ad quo[d] plerique mortales toto animo & corpore so[-] lent perhorrescere, non ipse morbus sæuissi[-] mus humani generis hostis, non vestri gene[-] ris nobilitas, auctoritas, experientia, quo mi[-] nus disseram de immani hac bellua, quæ robu[-] stos & imbelles iuxta cruciat & trucidat. Alias de peste, quæ instar Basilisci est, duos li-

bros

ros scripsi: nunc de febre peticulari breuiter dicam, quæ ferocia, immanitate & horrore ad eandem proximè accedit, atque hoc ita faciam populari sermone, vt omnes Auditores, licèt Medici non sint, tamen quid sit febris pestilens, & quomodo profligetur, apertè & plane poßint intelligere, modo ad breue temporis interuallum me sua fauoris aura dignentur.

Vt pictores ingeniosißimi artifices, quando hominis, vel alterius cuiusdam animalis imaginem ad viuum cupiunt exprimere, prius rude quoddam opus delineant eleganti naturæ imitatione, quæ semper ab imperfectis ad perfecta solet progredi, & posterius vario colore variisque penicillis eandem perpoliunt, sic nos in Idæa febris pestilentis exprimenda, prius ruditer eandem adumbrabimus, & tandem penicillo accuratiore perficiemus. Febris itaque pestilens meo iudicio nihil aliud videtur esse, quàm, vt cum Poëta loquar, monstrum horrendum, ingens, informe, quòd nec Pyraustam, Rhinocerotem, Vulturem, Leonem, Vulpem, Hircum, Cantharides, Cuculum, Lupum, Scorpionem, testudinem poßis dicere, sed ex omnibus his bestijs feris͂q; compositum. Nunc non ampliùs loquatur de suis monstris Afer: sileat de sua bestia septem capitum Theologus: taceat fabulosus Poëta de suo tricipiti Cerbero: Nos Medici paullò

In Apoc. Ioan. c.13.

maiora canimus, monstrum damus non fabulosum, sed verum, non commentitium, sed naturale. Si quis ex arbore pyra discutiat, pyram eam esse negare non potest, si grossos colligat, ficum esse admittet, quomodo tàm caci esse possumus, vt ex insidiis non vulpem, ex robore non Leonem, ex tardo huius morbi motu testudinem non agnoscamus? Meritò Auditores, morbi ferocissimi genium cum belluis truculentis comparandũ esse duximus. Quis Deum creatorem, quis Angelos incorporeos, quis accidentia spiritualia, capit, cognoscit, & intelligit, nisi per collationem creaturæ & corporum, à quibus species oriuntur, quarum beneficio intelligimus? Vt enim visus licet fuerit acutissimus, nequeat cernere nisi id quod coloratum, lucidumq; existit. Sic intellectus noster non capit nisi corporeum, vel quòd sub ratione corporis repræsentatur. Nunc verò cum virus istud, quo pestilens febris furit, non ex elementorum qualitatibus primis vel secundis, non ex temperamentorum Harmonia proficiscatur, sed ex mixtorum formis ducat originem, cælestemq; naturam referat, quis non optimè factum iudicat, quod vires morbi pestilentissimi, cum truculentis bestiis comparauerimus? Geometra non peccat, si docendi gratia, pro linea bipedali eiusdem portionem supposuerit: Mathematicus extra reprehensionem est, si superficiem à corpore consideratione sua abstraxerit, licet talis nequeat existere: Physici hodie ingenio tam subtili & perspicaci sunt, vt fictricis potentiæ viribus,

bus, Deum extra mundi complexum præsentem esse concipiant. vbi tamen nihil rei esse fatentur, quare mihi Medico minorem fingendi, coniungendi, diuidendiq; animo potestatem concedetis, quamuis ita res sese integrò non habeant, vt planius & euidentius demonstrem naturam istius feræ, quæ totum orbem terrarum populatur? Non enim in Hungaria solùm regnat, licet morbus Hungaricus vocetur, sed per Galliam passim, Hispaniam, Germaniam, totamq; Europam, & nostram quoq; Coloniam sæuissimè debacchatur. Nidum suũ habet hoc monstrum in Hungaria, quam ita amat, vt nullo tempore ab eius amplexibus possit auelli; nomenq; hinc habere cæperit. Sic Phtisis Lusitaniam, Bronchocele Sabaudiam diuexat: Sic Strumæ Hispaniam, Hydrocele Galliam deformat: sic Icteus Calabriam, Scorbutus Hollandiam deuenustat: Sic Elephas morbus, (vt cum Poeta loquar) qui propter flumina Nili, gignitur Ægypto in mediâ, neq; prætereà vsquam Atthide tentantur gressus: oculiq; in Achæis, Finibus, & vt breuiter dicam, Vnaquæque regio, domusq; suos patitur manes. Age verò si membratim hoc portentum euisceres, si pictoris instar monstrosam imaginem rudi penicillo exhibitam, magis artificioso velis exprimere, luce clarius Pyraustam, vulturem cæterasq; bestias, quas modo nominaui, hic viuere conspicies. Incomparabilis naturæ Doctor Aristoteles in Cypri insulæ fornacibus ærarijs, vbi Chalcitis lapis diebus pluribus crematur, ex Medio igni nasci tra-

Lucretius lib. 6. de Natura rerum f. 229.

Lib. 5. de Hist. Animal. c. 19. Plinius li. 11. c. 36.

dit pennatum quadrupes quod Pyrausta dicitur. Hoc maioris Muscæ magnitudinis per ignem salit, ambulat, volat & quādiu est, in igne viuit: quùm verò euasit longiore paullò volatu, tunc moritur. Si pisces in Oceano, in fluminibus, in elemēto humidissimo generentur, nolite mirari si quòd animal velut Pyrausta, in igne elemento siccissimo viuat & extra eum moriatur. Pyrausta noster morbus est: in igne consistit quicquid virium habet: extra ignē penitus languescit. Febris. n. quæ vernaculâ Præceptoris Hippocratis linguâ πῦρ est, ignea sua potestate salit in arterijs, palpitat in Thorace, volat in neruis. Quamdiu morbus est in corpore, tādiu miser homo febrit, quando autem febrire desinit, nulla ipsam amplius stomachi flāma, nulla sitis Tantalea, nulla linguæ ariditas, scabrities, scissuræ, quæ ignis sunt testimonia, carnificant. Non enim Hippocrates tantùm vel Galenus, vel vnus medicorū recentiorum Fernelius, Rondelitius vel Hollerius docet febrem esse calorem primigeniū qui commutatus est in igneum, sed oēs Medicorum Scholæ, oēs Academiæ. Quare si morbus Vngaricus est febris, vt effecta demonstrant, quæ paulò ante recitauimus, quis non videt animal hoc ex igne nasci? quis Pyraustā non agnoscit? Vulturem verò si in hoc morbo videre cupitis, agite & considerate mecū quòd, auctore Philosopho, hæc auis in excelsissimis rupib. nidificet vt hinc rarò nidum pullosq́; eius liceat cernere. An non similiter febris hæc pestilens ilico instar vulturis ad supremū tectum nostri corporis, puta

Sympto-mata.

Febris.

Sitis.

De Hist. Animal. lib. 6. c. 5.

cerebrum ascendit, & dolore ineffabili veluti suo pullo testatur, se ibidem sedẽ suam, nidũmq; deligere? Quoties.n. molestas ægrotantiũ querelas de carnificina capitis audiuimus? quoties miseros mortales inclementia morbi, mente motos fuisse deprehẽdimus? Alij de suis mercibus incompositè garriebant: alij de vini corruptela & adulteratione veluti caupones loquebantur: de litib. Iurisconsultus multa effutiebat: De conflictu, stratagematibus, bellicisq; machinis Miles erat sollicitus, deniq; quisq; de sua arte, quæstu, aut genere vitæ vigilãs somniabat, vt rectè dixerit Poëta Claudianus, Caussidicis lites: aurigę somnia currus. Atq; hæc crux non vno aut altero die tantùm perseuerabat, sed plures in dies prorogabatur, atq; adeò ad extremũ morbi, vt meritò in excelsa rupe viriũ imbecillitas subitanea hominis, vultur hic nidificasse appareat. Enimuerò facilius est in hoc medico monstro Leonẽ cognoscere, qui velut Rex animaliũ sua fortitudine & robore cunctis antecellit. Exigua gloria est pueros edentulos, adolescẽtes imberbes, fœminas molles posse prosternere, & imperio suo subiugare: at maioris laudis & roboris est viros posse pedib. proterere, non togatos tantùm, sed quos natura musculosos effecit, quosq; mars aliquot annis exercuit. Noster Leo indifferẽs est circa personas: non sexũ, non ætatem, non genus, non neruos magni æstimat: intrepido animo imbelles & robustos, generosos & degeneres, plebeios & nobiles iuxta adoritur. In quâ dimicatione cogitate sedes quas vires oportet expro-

Dolor capitis.

Deliriũ.

expromere, quos lacertos intendere, vt magnanimo huic Leoni resistamus? Et quamuis Herculeo simus animo, quamuis robore Samsonico præditi, tamen primo congressu panopliam nostram qua vitam tueri volumus, lacerat frangitque, vt Medicus in subsidium pugnæ vocatus, ex repentina verium imbecillitate statim colligat, quòd deplorandus æger cum Leone pestilenti pugnauerit. Si sani ab occursu tantum Leonis expauescamus, quo vultu? quibus viribus? futuri sumus, vbi ex pugna cum Leone attriti decumbimus, vt nec genu, nec pes, nec manus præ tremore valeat officium facere? Vtinam adhuc aperto Marte pugnaretur, quando in hanc arenam debemus descendere, non vsque adeò ab hoste timendũ esset: vt ex insidiis vita petitur, non Leonis tantùm robur, sed vulpis astutiam oportet pertimescere. Induciæ vbi nobis concessæ esse videntur, clam hostis bellum gerit: vbi nihil periculi esse videtur, ibi vitam ponimus. Romanos laudo, qui suos feciales ad bellum indicendum mittebant, antequam id susciperent: Odi artes Machiauellicas, quibus exclusa honestate, vtilitatis tantùm habetur ratio: detestor fraudes Mansfeldianas quibus fortunæ, non data fide consulitur. Vis Leonis noxia est, sed vulpeculæ fraus capitalior. Etenim quæ potest esse fraus maior quam pulsu, Vrina & excrementis naturalibus, veluti induciarum testibus, omnia fausta ac salutaria polliceri, & interim clandestina vi hominem perimere? Hinc illa vox admirabilis Medici auditur:

Tremor artuũ, ex Veneno.

Fallacia.

Vrina

Vrina bona, pulſus bonus & æger moritur! *At in Coacis prænotionibus hanc Vrinam quæ citra rationem matura eſt, Opt. medendi præceptor malam eſſe pronuntiauit. Cognoſcitis ergo Auditores, morbum hunc vulpem eſſe, quæ nullo negotio inexercitatos Medicos decipit, & miſerum patientem clanculum trucidat. Vidi ego meis oculis puellam robuſtiſsimam triduo ſublatam eſſe è medio, quàm nulla ſitis, ardor, ſubuerſio ſtomachi, anxietas corporis, aliudque malum vexauerat, niſi leuis dolor capitis, de quo apud domeſticos conqueſta fuerat. Maximum illud morbi teſtimonium eſt, repentina virium collapſio, quæ non poſſet fieri, niſi diuinum quid eſſet, quod vitæ inſidias tendit. In cæteris morbis qui veneni ſunt expertes, ægrotantium vires ſenſim ſine ſenſu atteruntur: in hoc malefico (mirabile dictu) quanta celeritate cadant, quanta vi præcipitentur. Id verò malum multò maximum eſt, quod non ſaturetur cruore vnius hominis quem dilaniat, ſed inſtar lupi cuiuſdam in familiares, conſanguineos & proximum quemque crudeliter inſiliat. Patet id quotidiè ex denſatis funeribus, quæ magno cum mœrore Reſp. intuetur: id domus deſertæ teſtantur, liberi ſuis chariſsimis parentibus orbati, licet fari ſubinde non poſsint, tamen lacrymarum vbertate, veſtiumque luctu loquuntur. Horreſcit adhuc totus, vbi obuerſantur animo puerorum, mulierum, & robuſtiſsimorum virorum cadauera, quæ peſtilens malignaque lues congeſ-*

Vrina laudabilis.

Contagiũ.

ſerat,

ferat, & auctoritas Amplißimi magistratus olim nobis iudicanda cõmiserat. Lupus hic rapax est, quem non emollit pietas, non infantium innocentia, non muliebris sexus infirmitas, sed solùm sanguine placatur, non ouium sed hominum, non vnius sed plurium. Vnde qui cum moderatione hunc lupum non timet, ille vel suæ vitæ perosus est, vel mente captus vt non assequatur ingens malum, quòd multorum ceruicibus impendet. Optarem sanè vt nostri Colonienses paullò plus metuerent, nec Rhenum armaturam inexpugnabilem aduersus hanc feram existimarent, magisq; crederent medicis de hac iudicantibus, non amitteret tot ciues egregios Resp. quos hoc monstro dilaniatos indies intelligimus. Caueant sibi ne eandem cantilenam quam olim Amplißim. Consul Syluæducensis suis ciuibus occinuit, cum fidem mihi Medico derogarent, iudicanti morbum esse pestilentiam, diuina castigatione docerentur: Discite mortales moniti, non temnere Diuos: *necessum sit ipsis audire, quando increduli, sicuti nuper in foro fœnario contigit, plurimorum morte veritatem addiscunt. Multas feras veluti Pyraustam, Vulturem, Leonem, Vulpem, lupum, commemoraui ex quibus monstrum componitur, non tamen adhuc omnes persecutus sum. Videor.n. mihi obseruare quòd adhuc sit Rhinoceros, Canis, Hircus, Cantharis, Cuculus, Sanguisuga, testudo, deniq; Scorpio terrestris, quæ non minùs id de quo loquor monstrum con-*

stituunt

stituunt, quam animalia quæ prius recensui. Si ad aluinam corporis regionem oculos conuertamus, quis hic Rhinocerotem non agnoscit, qui semper in conflictu istam partem animaliũ impetit, quàm forsitan ad vitam tuendã conseruãdamq; valdè necessariam esse arbitratur? Pax sit auribus, Auditores, si oratio nostra ad faces alui, ad excrementa corporis deuoluatur, quæ non acrimonia mellis, non copia recentis musti, non cydoniorum pomorum astrictio exturbat foras, sed virus perniciosum in hoc morbo propulsat & eliminat. Etenim non tam crasso oportet esset ingenio vt cogitemus alui profluuium magis prodesse quàm obesse, plus ad salutem quàm ad interitum facere. Pax non est, vbi bellum geritur: amicus non est, qui alium vult interficere: hostis est qui ciuitate proprios ciues & incolas exterminat. Certè non secus hic agitur, quàm si ciuitas ab hoste occuparetur, armis res tantùm gereretur, pro aris ac focis pugnaretur, denique sanguis non sine horrore profunderetur. Excrementa enim incolas, sanguinem verò mecum proculdubio ciuem legitimum corporis esse iudicabitis: at hic sæpè leniter per nares veluti per vnam portarum stillat, sæpè initio morbi liberaliter plenaque manu quasi cætera ciuium per eandem ruit: sæpè per aluum profluuio dysenterico cum torminibus, & carnificinâ immani, profluit. Sanguisugam morbum hunc dicere, non reformidauerim. Ex auditu vel lectione non habeo, quæ commemoro. Vnde

Profluuiũ alui.

Hæmorragia Narium 7.

Dysenteria.

ſed recenter miſerando ſpectaculo interfui, dum famulus aurigæ cuiuſdam, iuuenis florente ætate, in hac ipſa ciuitate vehementia morbi aliquot libras ſanguinis è naribus conſentiente omnium qui adfuerunt iudicio, effuderit. Ex incolarum habitu, moribus & conditione, quos ante excrementa eſſe diximus, quis Mephitim non percipit? quis non exclamat, hirco ſunt omnia plena? Oculos claudamus, nos ipſi ſuæ Catulli alicuius iudicio, ſudoris miram graueolentiam, fæcum ventris intolerabilem putorem: Vrinæ ingratiſſimum odorem percipiemus. Non tamen ea ſunt omnia, ſed certius veneni argumentum eſt, quòd hircus ſudans, ſtatim ab ortu ſuo ſe mirum in modum moueat, ſaliat, & exultet non ſine ſpectantis Medici admiratione futurique mali præſagio. Vt enim auſpices ex auium diuerſo volatu, Neſcio, quid boni vel ſiniſtri ominentur, ſic Medicus ex Ephemeredibus Coacis Hippocratis, Exſudantes vecaleſcentes malum eſſe *pronuntiat. Infœlix quippe excretio eſt, quæ naturam onerat, non leuat: malum eſt vnde natura turbatur, non promouetur. Quòd ſi olidus noſter hircus deponat ab initio ſuæ originis, ventris onus, liquidum viride, liuidum, pingue & ſpumoſum, quis huic Alexipharmaco opus eſſe inficiabitur? Quis adeò Philoſophiæ imperitus eſt, vt ilico non colligat tantam putredinem niſi venefica vis comes exiſteret, à febricula, tam breui temporis interuallo, non poſſe ſoboleſcere? Ex Vrinis, exercitatus*

Excremẽta fœtida. Sudor, Stercus, Vrina.

tus Vroscopus non tantùm magnitudinem
utredinis sed ineffabilis veneni perniciem colli-
t. Laudabilis enim Vrina, si febris, sitis, dolor
pitis, Cardialgia, virium collapsio, vel alio-
um prauorum symptomatum syndrome præ-
ns fuerit, liquidò venenum quasi intento digi-
 demonstrat: tenuis & cruda in principio fe-
ricula, facultatum corpus humanum guber-
antium imbecillitatem arguit: crassa & tur-
ida maximam putrefactionem, ebullitionem,
ommotionem humorum, naturæq; impotenti-
m significat, quæ nequit separare crassum à
enui, humores continere & conficere. Quare si
octa subito fuerit, grauius malum, si rubea vel
n superficie quid æruginis contineat, pernicio-
im vim, si fæteat, hircumq; oleat, putredinem
ortendit. Ex hac humorum ebullitione instar
llæ cuiusdam aquâ feruidâ plena, miser homo
n Caninos mores degenerat. Cui eructare tur-
e erat, eum iam non pudet palam vomendi de-
siderium ostendere, vel in conspectu familiari-
um, consanguineorum, & grauißimorum vi-
orum vomere cibos vel putredinem vel phar-
nacum redolentes, quibus lectum sæpiusq; to-
um cubiculum implet. Si enim halitus pesti-
ens os ventriculi feriat, nausea, cibiq; fastidium
rocreatur: si corpus eius attingat, vomitus sine
lubio subsequitur. Vt in Oceano fluctus flu-
ctum trudit, ita in hoc morborum monstro v-
num ex altero nascitur. Etenim quis Canthari-
dum vim non agnoscit, vbi hypogastrium inci-

Nausea. Vomitus.

Vrinæ retentio..

pit aqua tumescere, quando vesica aurā pestilentem ex humorum agitatione sensit? Retinetur vrina loco suo conclusa & malum malo cumulat ardoremq; ægrotanti excitat quasi misellus ebibisset Cantharidum puluerem, quæ parti nominatæ sunt exitio. O quot laquei sunt vitæ finiendæ, quæ suopte ingenio breuis existit! Si quis porro stigmata oculis perlustret quæ in thorace, dorso cæterisq; corporis partibus apparent, non secus æger in hoc morbo, quàm Cuculus punctis distinguitur. Parum erat tot mala pati, tot casibus obnoxium esse vnum hominem, nisi pariter accederent myriades stigmatum, quæ & multitudine & colore nunc sanguineo, nunc liuido, nunc nigro sanos & astantem percellerent. Multitudo enim macularum, copiam veneni, color autem feritatem ipsius demonstrat. Mater vbi videt liberos suos de vita periclitari, accurrit anxia, dexteram porrigit, omnemque noxiam repellit, quis naturam veluti parentem sollicitum non obseruat, nobis in discrimine vitæ versantibus opitulari, vitæq; hostem omnibus modis repellere non exspectata temporis commoditate, qua id post humorum coctionem securè possit perficere? Malum non dat inducias vbi in corpore receptum est: sæpè tertio vel quarto die id conatur extrudere natura, quæ crudelitatem hostis examinat, sæpè nono vel vndecimo ob humorum crassitiem in quibus virus stabulatur. Si igitur malitia humoris, ebullitio, & copia facultatem ad excretionem stimulent, merito terret nos hic Cuculus

Morsus pulicares.

Lib. 6. Histor. Animal. c. 7.

ulus qui velut infelix auis infortunium nobis augur atur. Enimuerò ſicut ex repentina maculatum excretione, feritatem & crudelitatem mali nos laceſſentis intelligimus, ſic ex veteri huius Cuculi cantilena, ex priſtino morbi inſultu & conflictu cum natura, docemur hoſtem adhuc non eiectum eſſe corpore, ſed eijciendum, copias aliquas leuis armaturæ diſſipatos eſſe, cuneos verò militum, aciemque robuſtiorem loco ſuo conſiſtere. Secus verò hic accidit, quàm in alijs prælijs vbi vnica hora vno vnico temporis momenteo victoria paratur, hoſtiumque, vires extemplò ruunt caduntque: hic autem propter veneni genium, quòd coctione non corrigitur, ſenſim ac lente morbus elangueſcit, vt Teſtudinem ob id nominare mihi placuerit. In febribus malignis nunquam ego criſin ſalutarem, perfectamque nunquam experientiſſimus Doctor Mercatus, Hiſpaniarum Regis Archiater, nunquã Excellentiſſ. Vir Clariſſ. Doct. & Profeſſor HoltZemius, & Decanus noſter Ampliſſ. quem honoris ergo nomine obſeruauit, quanquã non vnum aut alterũ, ægrotum ſed ferè quadringẽtos diuina ſua arte ab hoc pernicioſo morbo, vindicauerit, & ſanitati priſtinæ reſtituerit. Non dubito nunc (Auditores Ornatiſſ.) quin monſtrũ hoc ex partium ſuarum declaratione facilè cognoſcitis: at hæſitabitis adhuc, vbi naſcitur? quis parẽs fœtus tàm prodigioſi? Ex quo ſemine immanis hæc fera gignatur? Dicã vobis, ſed tribus verbis: Proles eſt Scorpionis terreſtris: *quæ cum*

Criſis nulla.

dixi, omnia dixisse mihi videor. Si fœtus parentibus similis sit, Scorpio noster morbus est: si terrestris sit, corpus nostrum illa terra est in qua gignitur: si proles sit Scorpionis terrestris, parentem suum cui vitam debet, infanda sæuitia interficit. Nos parentes morbi sumus & ab eodem deuoramur: Ex sanguine nostro ducit fera originem, & vitæ finem nobis imponit. In nobis tanquam in vtero materno concipitur, fouetur, nascitur, & veluti Nero quidam matrem suam occidit. Oritur magis in pueris, iuuenibus, adolescentibus quàm in senibus: nascitur potiùs in calidis & humidis temperamento quàm reliquis: gignitur frequentiùs in obesis pinguibusq́; quàm gracilibus, in regione potiùs calida & humida, vere potius quàm æstate, vtpote quæ maiorem putrilaginem procreat, deniq; in densis potiùs quam raræ texturæ corporibus, ob quotidianæ fuliginis effluuium retentum, quòd necessitate quadam debet putrescere. Semen immanis belluæ sanguis noster est, sed putrefactus in venis maioribus corporis, non semper solus, sed sæpè cum aliјs humoribus, bile, pituita & melancholia commixtus, quamuis præcipua materies vitiosi apparatus sanguis existat. Mirabimini forsitan hoc monstrum venenatum in nobis nasci, ex nostro sanguine originem ducere: at si perpendatis, quòd Doctiss. Hollerius Scorpionem in cerebro hominis natum viderit, quòd vngues excrementa nostri corporis assumpta, nos haud secus pertur-

Hist. lib. 5. de Hist. Animal. c. 26.

Lib. 5. c. 17.

tur-

urbent quàm infame Antimonium, quodque [m]enstruum mulieris, iudicio Doctißimi Mercu[ri]alis, coeuntem febre pestilenti contaminet, o[m]nem admirationem estis deposituri. Aer enim [se]mipestilens, quem vel liberior aura non verbe[r]auit, vel quem siderum maleficorum conspe[c]tus fluxus aliorumque causarum concursi oge[n]uit, humores nostri corporis ex esu alimento[r]um prauorum natos veluti parens pernicioso [h]alitu impragnat, fouet, animatq́; vt gignatur [m]onstrum quòd ab ignea vi Pyraustam, à ca[p]itis obsessu Vulturem, à robore Leonem, à fal[l]acia vulpem, ab alui ruina Rhinocerotem, à [v]omitu Canem, à fætore Hircum, à crudelitate [&] contagio Lupum, à vesica læsione Canthari[d]es, à stigmatibus Cuculum, à tarda morbi so[l]utione Testudinem, deniq́; ab ortu ipsius Prolem [t]errestris Scorpionis indigetauimus.

Ita delineauimus vobis monstrum, Auditores [N]obiliß. & Ampliß. cuius Herculem veluti do[m]itorem eius in altera Orationis meæ parte [q]uantâ possem breuitate subijciam.

Medicus ergo exercitatus ad domandam [h]anc belluam, verus Hercules est, qui tribus ar[m]orum generibus Diæta, Pharmacia, & Chi[r]urgia, atrocißimam feram domat: domitam [f]inibus corporis expellit: Expulsam cohibet ne [i]nfiniti mortales repentina internecione delean[t]ur. Si putredo & venenata vis, coniunctis vi[r]ibus in morbo pestilenti dominentur, cum iuxta [c]elebratißimum Medicorum axioma, contraria

contrarijs curentur, nemo Physicarum rerum tàm imperitus est, quin statim colligat aërem frigidum & siccum esse oportere, putredinis gratia quam calido humidoque fieri Philosophorum decretis manifestum est. Venenum verò sicut diuinioris est originis, sic cælestem magis vim requirit, quâ coerceri & superari debet. Sed vbi talem quæremus, licèt cubiculum fuerit ad aquilonem, si cœlum pluat, si continuus imber descendat, veluti elapsis mensibus contigit? Si natura deficiat sit ars subsidio: excludatur hominum frequentia: sternatur pauimentum folijs violarum, rosarum, vitis, saluiæ: poma aurantia, citriaque collocentur: aquâ lauendulæ, rosarum, vel aceto alijsque odoriferis aër castigetur.

Si vigiliæ sint immoderatæ, frontalia ex vnguento propuleonis ex pauco opio & croco præscribentur: lotiones manibus pedibusque adhibeantur ex papauere albo, nymphæa, lactuca cæterisque soporiferis; emulsio seminis melonis, papaueris albi, cum speciebus diamargariti frigidi in vsum ducatur. Somnus quoq; non sit nimius præsertim inualescente veneno, quòd beneficio huius intro ad viscera contendit. A motu corporis pax sit: ab omni perturbatione animi requies: mens esto hilaris, esto quieta. Multi sæpè peruenirent ad salutem nisi desperatione adacti, omnem spem vitæ ante tempus deponerent. Valde nocet omnis repletio, omnisq; immodica exinanitio: prodest alui soluti, quæ si sponte non succedat,

dat, ea balàno vel communi clystere procuretur. Aperta sunt quæ dixi, sed magis obscura quæ de potu ciboque ægrotantium tractantur, vtpote num vinum in his febribus concedere oporteat? Scio, Auditores, quòd si hodie vos iudices huius quæstionis fecerim, proculdubio magnam partem fore, quæ statim iudicabit ex virium repentinâ imbecillitate, ex febricula blando calore, Mosellanum propinandum esse, ne vires penitus cadant & superstites conseruentur: at ego vino abstinendum esse existimo, maximè in principio morbi, licet haud ferox esse videatur. Quid vulturi alas vultis addere, vt mentem magis commoueat? quid vehiculum suppeditatis quo virus citius ad regionem cordis deducatur? Quid flammam flammæ adijcitis & Pyraustam noxium fouetis & alitis? Ne tamen crudelis habear, facilè haustulum vini Olygophori ad vires recuperandas in progressu morbi concesserim, nisi ipsa Syncope *à magnitudine febris oriretur. Præstat aquam acetosæ stillatitiam, poscam, aquam hordei cum modico succo granatorum, Iulep rosatum cum aqua acetosa, vel aquam hordei si vehementer sitis vrgeat, vel* D. Ludouici Mercati *consilio, aquam nitidißimam in qua aurum candens sæpius sit extinctum, bibere. Ad cibum quòd attinet, illa verior sententia est, vt inter multum & paucum ambigat. Cum forti Leone pugnatum est: collapsæ sunt vires: calor reliquus tam valens esse nequit vt multos*

Gal. 12. Methodo med. prohibet.

2.Aph.10. *cibos conficiat. Corpora quoq; horum ægrotantium impura sunt, quæ quanto magis nutris tanto magis lædis: Cibus enim interno inquinamento vitiatus auget morbi fomitem, & dominium ipsius amplificat.* Lib.5.cap. 129. *Paucus verò cibus, docente Aëtio ex Herodoto, prauitatem humorum exasperat, quàm ciborum attemperatione demulcere oportet. Si igitur vitellos ouorum cum modico aceto, Omphacio, vel succo citrij aut arantij, si consummata in aqua acetosæ, cardui benedicti, pullos gallinarum, pisces Saxatiles cum succo granatorum exhibueris, certè putredinem imminues, ægrotantem reficies, & venenatam vim castigabis.* Chirurgia. *Enimuerò hæc diætetica panoplia non est sola hosti grauissimo opponenda: cultris prætereà opus est, sanguis effundendus, iugulanda est bestia antequam nos iugulet. Etenim si maculæ non appareant, si peticulæ adhuc delitescant quibus trepidant nonnihil Medici, quis non concludat sanguinem esse mittendum nisi vires obstiterint? Morbus in putridarum febrium censu est, Sanguis maximè veneni vehiculum, obstructio tollenda, ventilatio promouenda, portio sanguinis excludenda, ne totus sanguis, optimus vitæ thesaurus maleficâ vi contaminetur.*

Lib.11. de methodo Med. *Certissimus medendi Dux Galenus indifferenter in putridis febribus venam aperiri præcipit:* Lib. 3. c.1. *AuenZoar inter Arabes Medicus iactat sanguinis missione se plurimos laborantes hac febre curasse: Doctiss. Mercurialis, Experientissimus*

Mer-

Mercatus, Clariss. Rondeletius consentiũt. Non tamen quouis tempore, & in quacunq; corporis parte indiscriminatim celebranda est venæ sectio, sed delectus temporis lociq; habendus est, neq; tantùm sanguinis educi debet, vt vitam sed morbum tollas. In summis cæli caloribus quando Canicula fulget sobriè admodum vel omnino nihil sanguinis extrahendum est. Quòd Galenum Principem medicinæ docuisse, memini ad Glauconem me legere. Quis quoq; in febre pestilenti, post morbi principium quando corporis putredo inualuit, viresq; diminutæ sunt, tam audax Medicus erit, vt contra Hippocratem, qui in Critone curando abstinuit à venæ sectione, quia referente Galeno initio non fuit accersitus, audeat Phlebotomiam exercere? Quis quoq; in peticulari morbo, licèt sit morbi initium, licet vires constent, tantam copiam sanguinis ausus esset elidere, quantam febris magnitudo postularet? Non probo D. Mercati opinionem, qui nescio qua seueritate, venæ sectionem repeti cupit, Dandum est interim aliquid moribus gentis: Hispanus fuit: nos Belgæ, nos Germani mitiores sumus, & crudelem istam medicinam improbamus. Nunc si nulla sit mensium retentio, nulla hæmorrhoidum suppreßio, præstat venam basilicam dextri lateris vulnerare, sanguinemq; euacuandũ profundere, vel Cephalicam vel venas pedum in dolore capitis reuulsionis gratia aperire, quam sedis vel malleoli venam tundere, quæ ad cohibitum sanguinẽ educendum

1. cap. 12.

3. Epid. com. 1 tit. 26.

Lib. 5. Cõsil. & Epist. Epist. ad Ioach. pag. 339.

meritò anteponitur. Leuis controuersia est qua disputaui: grauior verò, an vena possit aperiri post macularum vel exanthematum eruptionem, quæ doctissimos premit, & viros in operibus artis exercitatos cruciat. Quare oro vos, Viri Expertissimi, vt si in definieda hac quæstione errem, cespiteq; me vestra doctrina instruatis, & certioribus argumentis in viam reuocetis: si verò rectè sentiam, me vestra auctoritate fulciatis, meam sententiam confirmetis. Illud tamen debeo dicere, me sentire cũ doctissimis hominibus, Clarissimis doctrina & exercitatione Doctoribus, argumentisq; permoueri quæ, meo iudicio, rem penè demonstrant. Quis enim Herculem de Saxonia Professorem Medicinæ Patauinũ celeberrimum, Vidum Vidium scriptis clarissimum, Ludouicum Mercatum Regis Hispaniarum Archiatrum, Alexandrum de Massaria expertissimũ pro huiusmodi viris nõ agnosceret? Hi omnes vnanimi consensu, non semper apertionem venæ post peticularum eruptionem, sed aliquando suadent, & penè necessariam esse arbitrantur. Non enim docent in debilibus, in senibus, in pueris sanguinem educendum esse si exanthemata corpus depinxerint, sed tuto id auxilij genus adhiberi existimant qui robore & ætate valent, quiq; copia sanguinis in vasis premuntur. Si verò absit sanguinis plenitudo quæ vasa distendat, merito cum iis à sacro hoc remedio abstinendum esse putamus. Eos autem qui venæ sectionem veluti periculosam damnant, virus exanthematum in hanc sententiam

per-

[illegible]traxit, de quo metus est emißione sanguinis [illegible]rò deduci ad viscera, à quibus natura malum [illegible]cœpit excludere. Hinc satius esse putant sudo-[illegible]feris medicamentis motũ naturæ adiuuandum [illegible]e, quam venæ sectione opus inceptum impedi-[illegible]. Enimuerò cum aduersarij nostri, nixi eodem [illegible]uo nos fundamento, disputant, puta Medicum [illegible]turæ esse ministrum, quam in opere suo debet [illegible]diuuare, nos constanter auctoritate, ratione & [illegible]xperientia coacti affirmamus, venæ sectione in [illegible]lethoricis corporibus eruptionem peticularum [illegible]romoueri, nõ retardari vel intròreuocari. Quo-[illegible]odo.n.alioquin Galenus Medicinæ Dogmaticæ [illegible]Princeps, vt apud eundem in libris Methodi me-[illegible]lendi legimus, tuto venã in Carbunculo pestilẽti [illegible]ecuisset? quomodo idẽ in parotidib. vt legere est a-[illegible]pud eundem in libris de cõpositione medicamen-[illegible]torum secundũ Loca fecisset? quomodo in exan-[illegible]thematib. cutis ab hoc sacro remedio in Epidemijs [illegible]nõ abstinuit? Huic auctoritati accedit insuper ra-tio, quæ petita è medio medicinæ nostram senten-tiã confirmat. Nam si natura stimulis mali agi-tata non valeat quòd inimicũ est, propter copiam expellere, manifestè consequens est, eandẽ id posse facere, vbi grauantem plenitudinem deposuerit. Si verò causam regressus exanthematum diligen-tiùs animo cõplectamur, non est quòd metuamus, maculas apparentes denuò ad viscera redituras. Vasa.n. naturali quodam desiderio ad humores trahendos concitantur, vbi indigentia postulat: at cũ venæ adhuc saturæ sint sanguine, deest tra-

Lib.14.c. 10.

Lib.3.c.2.

2.in 6. Epide.t.30.

ctio,

ctio, cum tractionis causa deficiat. In sudoribus [...]ciendis frustra laboramus, vbi expultrix facu[...]tas plenitudine sanguinis impedita non poss[...] fibras contrahere, quarum opera in expellen[...] indiget. Vesica Galeni iudicio propter vrinæ co[...]piam, nequit eandem expellere, an non similite[...] venæ sanguine distentæ fibræq; in excretione impedientur? Illud tamen rotundè fatendum est, nos minimè prodigos debere esse in sanguine profundendo, veluti magni quidam Medici, scilicet faciunt, nec tam scrupulosos, vt syrupos oxymelitis simplicis, scyllitici cæterosq; per scrupulos dispensemus, nec tam indoctos vel imprudentes, vt radices Hellebori nigri arbitrio Pharmacopæorum præparandas, earumq; dosim sine morbi, temperamenti, causæ, & personarum cognitione ab iisdem definiendam, committamus. Et quia aliquoties in missione sanguinis peccatur, vt liberalius quàm par sit, educatur, hinc istæ ægrotantium mortes, Medicorum querelæ & contumeliæ, hinc sæpius in hoc morbi genere dissuasit Galenus venæ sectionem, vel vt accuratius loquar, eius immoderationem. Enimuerò si quis anxius de venæ sectione adhibenda propter virium iacturam deliberet, tutò potest cucurbitas cum scarificatione in vsum ducere, quarum beneficio Spiritus veneficus, calorq; feruidus à visceribus ad extimas partes retrahitur, vires non ita dissipãtur, & æger deniq; non tantum à febre lenticulari, sed ipsa peste vindicatur. Et sanè dũ pestilentia vehemẽs (inquit

Lib. 4. de locis affect. c. 4.

Lib. 4. de tuẽda valetud. c. 6. & cap. 10.

Gale-

lenus) Asiam deprehendisset, multosq;
rdidisset meq; etiam morbus attigisset,
cunda morbi die, remissione febris fa-
ã, crus scarificaui, duasq; ferè sanguinis
oras detraxi, hacq; de caussa periculum
taui. Pleriq; igitur etiam alij hoc præsi-
o vsi superstites euasere, erant enim ple-
tudinis signa: illiq; præcipuè saluaban-
ır, qui sanguinem copiosum exhaurie-
ant. *Nobis tamen non licet esse ita prodigis, vt
ntũ sanguinis ex nostris corporibus, quæ pau-
tim à vigore maiorum nostrorum defecerunt
udeles suffuremur, Interim non tantum die-
, Chirurgia, de quibus hactenus locuti sumus,
d insuper purgatio, sudoriferum alexiphar-
acum, Vomitorium, cæteraq; id genus auxilia
surpanda sunt, vt miserum ægrotantem fau-
bus lethi eripiamus. Purgandus est æger ante
rtium diem D. Rondeletÿ Consilio: ante quar-
um iudicio Cratonis incomparabilis: ante se-
timum opinione egregÿ D. Mercati qui hic in-
ulgentior, in venæ sectione crudelior est. Et-
nim si in morbis non pestilentibus, vbi materia
urget, auctoritate Hippocratis, purgatio ab ini-
o institui debet, quis non iudicat id hic facien-
um esse statim, cum pestilens vis maiorem visce-
ibus perniciem, quàm materia turgens accerse-
et? Hoc præceptum non parui æstimare oportet,
uòd multorum hominũ sanguine nos Medici di-
icimus, obseruabimus. Non tamen suffecerit in
rincipio morbi medicamentũ purgans exhibere,*

Lib 5. Cõsiliorum medicin. cons. 28.

sed

sed delectus praetereà pharmaci habendus est, Rhinoceros ad pugnam prouocetur, ne pernicio fluxu aluus ruat, idq́ potentia vehementior Pharmaci. Cauendum vnicè est ab Antimonio, turbith, minerali, à praecipitato Chirurgorum, Scammonio, Euphorbio, imò ipsis communib Rhabarbaro, Agarico, quod infusum in valid subinde admittitur, vt praesentaneum periculu euitemus. Si enim his acrioribus pharmacis natu ram veluti equum generosum calcaribus irrite mus, an aliud fieret quàm quod Poëta scripsit:

Virgil. lib. 1. Georgic. in fine.

Vt cũ carceribus sese effudere quadriga
Addunt se in spatia, & frustrà retinacul
tendens
Fertur equis auriga, neque audit curru
habenas.

Mollia placent: lenientia satagunt vt virus quò sua spõte naturã lacessit, ab his expulsionis duca initium. Prosunt igitur Cassia, Manna, Syrupu rosarũ solutiuus, elect. lenitiuũ, diasebesten, cly ster molliens, praesertim si vẽter durus sit caputq́ veneno oppugnetur. Vomitoria deniq́ leuiuscul si malum ex secundâ corporis regione in primam transferatur. Postremum id Consiliũ placuit Ar chiatris Ludouico Mercato, Platero Felici, & Do ctissimo Rondeletio qui rectè ex Hippocrate natu ram eò ducendam esse censet, quo vergat. Vnde si maculae erumpant, eas medicamento sudorifero promouebit Medicus, minimè humorum coctione expectatâ quam frustra requirit Alexander de Massaria, vir alioquin doctissimus vtpote qui non

cogi-

cogitat humorem venenatum expulsione potius quàm coctione à natura superari debere. Etenim natura victrix morbi, non tantum humoris morbifici coctione, sed venenati exclusione triumphat. Quis victoriam meritò culpet, quæ iectione hostis acquiritur? Quis naturam reprehendat, quæ non dolo malo agit: at per rectas vias hostem venenatum expellit? Si morbis minimè pestilentibus, propter periculi magnitudinem, Medicus humorum concoctione non expectata auxiliatrices manus adferat, cur securo animo erimus in pestilentibus, tardiores ad iuuandum in morbis qui citius ægrotantem iugulant? Cautio tamen adhibeatur, ne lædas naturam sudoribus ciendis quam iuuare voles, quos deposita plenitudine & obstructione expedita, concitare oportet, non medicamentis validioribus quæ feruorē, ebullitionem, maiusq; incendiū humorū efficiunt. Sed quæ moderatione quadam suum munus obeunt. Quare lapis Bezoardicus (quem quidam initio exhibitum prodesse, in augmento obesse volunt) cornu cerui vstum, semen naui, citri, Spiritus vitrioli, decoctum fæniculi & lacca, caricarum cū rad. scorcioneræ, aut buglossæ cōmendantur. Diascordium D. Fracastorei egregiū est remedium si vis ipsius ignea succo citreorū, & syrupo de buglossa castigetur. Interim ne longior sim in recensendis remedijs Epithemata, & Vnguenta cardiaca, potiones alexipharmaca, aliaque in vsum ducantur quibus symptomatibus varijs obuiam ire debemus. Audistis igitur

Lib. 5. cōs. & Epist. pag. 365.

Syrupus de succo scordijs.

pano-

panopliam qua Medicorum Hercules instructus monstrum febris pestilentis domare potest: Copias explicuimus quibus non formidamus cum monstro horrendo confligere: Exercitum remediorũ exposuimus, cuius robore fisi aduersus belluam imus pugnatum, quæ fortes Capitaneos, Generosos Duces, imperterritos Principes crudeliter interficit. Laus est, febrem quotidianam, tertianam, cæterosq; morbos è corporibus humanis posse expellere, at diuinum est tutò iucundeq; pestem, febremq; pestilentem curare posse. Quis enim nisi sit ingenij diuini, virium astutia Vulpem, robore Leonem, pugnandique sollertia Rhinocerotem superabit? Quis domabit bestiam multiplicem, quàm nec verè lupum, nec canem, testudinem, cuculum, vulturem aliasq; feras possis dicere? Sed heu malum! quàm paucos hodie Medicos reperire licet, monstro triũphant qui de hoc victores ex pugnâ salutantur. Habent cultros, gladios, cucurbitas cæteraq; id genus armorum: habent purgationes blandas & vehementes: habent Vomitoria, Clysteres, Sudorifera, & Alexipharmaca remedia quibus pugnatur, at nondum exercitati sunt pugiles vt cominus eminusq;, punctim, casimq; variaq; armorum dexteritatem hostem ferire poßint. Quid prosunt arma si rectè vti nequeas? Si Dauides, depone arma Saul: vtere tuis præsidiis si aliorum non sis assuetus: nec aliorum panopliam contemne si nequeas eâ tuum corpus defendere.

DIXI.

ORATIO DE STVDIIS HIPPOCRATICIS CVM Chymicis coniungendis.

Habita ab

HERMANNO FOLLINO Phil. & Med. Doct. & Professore.

Dum lectiones Medicinæ auspicaretur Anno 1622. 6. Februarij.

ORATIO ALTERA.

SI quid ingenij, doctrinæ, & eloquentiæ, in me esset, quod exiguum est, Auditores Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi, Expertissimi, & Ornatissimi, optarem ardenter, vt omnia felici quadam conspiratione in hoc Augusto virorum Academicorum consessu hodie vobis possim expromere, quibus veterum Medicorum auctoritas, dignitasq; confirmanda est, & recentiorum splendor, nobilitasq; tuenda aduersus eos, qui non reformidant vetustam artis Hippocra-

peratica maiestatem plenis buccis contemnere, vel intolerabili quodam errore Chymicorum scientiam veluti ridiculam, vanam, futilemq; reijcere. Etenim non leuis est causa, quam defendendam suscepi, cuius multum interest Reip. Scholaeq;, praesertim si oculos conijciamus in eorum auctoritatem, doctrinam, & grauitatem, qui in hoc negotio dissentiunt. Alij enim vnicè amant, explosa Chymicorum doctrina, quae sapientissimus Hippocrates, vel peritissimus Galenus docuit, posterisq; litterarum monumentis consecrauit. Alij quotidiana voluptate & dulcedine capti, quam ex Anatomia corporum naturalium ignis beneficio percipiunt, ab Hippocraticis Medicis alieno sunt animo, quos parùm artifices esse existimant. Ita dum certatur, optandum esset, vt res cum re, argumentum cum argumento expenderetur, sed humani ingenij imbecillitate conuitia, calumniae, abusus, caeteraq; id genus malorum, pro rationibus in medium afferuntur. Hinc magna pernicie Reip. factum est, & bonae famae iacturâ, vt qui se Galenicum nominet, alibi contemnatur, qui se Chymicum appellet, alibi velut indoctus, rerumq; medicarum imperitus reijciatur. Ego hodie quid de hac disceptatione sentiam tùm ratione officij mei, cùm vestra vtilitatis, Auditores, libenter exponam, idq; facturus, auctoritatis, rationis, & experientiae panoplia instructus, vt clarè intelligatur, quibus Medicis vita, salusq; ciuium concredi posset. Quod dum facio, oro vos, atq; obtestor, Auditores Ornatissimi, vt ani-

nimo præsenti & candido rem totam altius me-
um repetere & expendere dignemini.

Mea igitur opinio est, ne vos diu suspensos te-
am, Hippocratem & Galenum Principes Me-
icinæ agnoscendos esse, in quorum scriptis qui
ersatus non sit, vel eorum methodum medendi
bsolutè contemnat, non Medicum esse sed male-
icum, non artificem, sed carnificem, si Medici-
am in Rep. vnquam exerceat. At hæc veterum
octrina tanti apud me non est, vt eandem pu-
em ad summum perfectionis fastigium perue-
isse, addi huic vel detrahi nihil posse, posteros eo-
um sua diligentia, artis exercitatione, & obser-
atione nihil consecutos fuisse, quod ad artem
ostram vel exornandam vel amplificandam
aceret. Multa enim & præclara medicamen-
a nobis hodie ars Chymica suppeditat, qui-
us ad salutem ægrotantium vtimur, quæ
ec Galenus, nec diuinus Hippocrates assecu-
us est. Magno cum iudicio Chymici artifices
urum ab impuro, subtile à crasso, nobile ab
nobili, vtile ab inutili separant, vt curatio
anto iucundior & felicior euadat, quanto
Medicamentorum præparatio operosior exi-
it. Vtrosque igitur amo Galenicos & Chy-
icos: neutri eorum suas laudes derogare cu-
io, neutrius gloriam supprimere, vtrumque ad-
ersus hostiles impetus defendere. Quid sodes
ossunt iniqui rerum æstimatores aduersus Hip-
ocraticam & Galenicam doctrinam obijcere?

Nihil forsitan, nisi quod manca sit, quod adhuc imperfecta, & nauos quosdam habeat. Id libenter concedimus, habent reum confitentem; crescit enim ars indies, nec veteribus cancellis concludi semper potest, nihilominus tamen id probe inuenta non conuellit, axiomata nō eneruat, nec antiquam medicinam iugulat. Imitemur quæso Anatomicos, corpusq; Medicinæ Hippocraticæ exenteremus, neruos eiusdem quaramus, musculos inuestigemus, Bone Deus, quantum hic robur doctrinæ ostenditur! Hac admiratione raptus olim Macrobius has laudes effudit, vt quod ipse ignorauerit, post illum sciuerit nullus, & quod tàm fallere, quàm falli nesciuerit. *Etenim in eo est verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis veneranda antiquitas, & artificij commendabilis dignitas. Si mentem, oculosq; ad libros Aphorismorum conuertamus, hi tam neruosè, tamq; vtiliter sunt scripti, vt liceat nobis hic ferè idem dicere, quod de S. Ioannis Apocalypsi Theologi, videlicet tot penè mysteria, quot verba existere. In Coacis Prænotionibus est singularis, in Prædictionibus est diuinus, in Epidemijs linceus, denique in cæteris ita magnus, vt à toto orbe terrarum semper medicinæ Princeps habitus fuerit. Recte enim antiquissimus Soranus scripsit,* Medicinam inuenit Apollo, amplificauit Æsculapius, perfecit Hippocrates. *Cum id temporis medicina tantum constaret experimentis fallacibus, vsibus incertis, & remediorum generib*

In Præfatione Isagoges.

us, quæ curatio brutorum animalium docuerat, certè ſapientiſsimus artifex requirebatur, qui adoleſcentem doctrinam poſſet perficere. Non ſatis erat animaduertiſſe, quod Hippopotamus plenus ſanguine, affrictu ſpinarum copiam eius è venis excluderet: quod Ibis auis iniecta in teſtinis muria per roſtrum, ſaburram ventris deponeret: quodq; Chelidoniam hirundines celebrem effecerent, accipitres Hieracium, Ciconia origanum, rutam muſtela, hederam apri, fœniculum deniq; anguis demonſtrarent, ſed ratione & prudentia opus erat, quò vtiliter & cum fructu remedia, quæ quibuſdam profuere in vſum duci poterant. Sicut enim vnum collyrium nequit vitia cuncta oculi perſanare, vel vnus calceus omnium pedi accommodari, ſic neq; vnum medicamentum omnibus prodeſſe poßit, licet morbis eiuſdem generis affligantur. Quare oportuit, vt diuini ſenis verbu vtar, Sapientiam transferre ad Medicinam, & Medicinam viciſſim ad ſapientiam: Medicus enim Philoſophus, Deo eſt ſimilis. *Nam veluti Deus Opt. Max. nunquam labitur aut ceſpitat in ſuis operibus, ſic Medicus ſapientiæ panoplia inſtructus ad ſimilitudinem diuini numinis, morbum ægrotantis rectè cognoſcit, aptum medicamentum eligit, & pro diuerſitate temperamenti, ſexus, virium & partium eundem ſine errore annititur profligare. Sic ſenſim cognitio medica ad faſtigium ſcientiæ ſurrexit, quæ ſuis demonſtrationibus & energiâ per ſapientiam*

Lib. de decenti habitu.

 Hip-

Hippocrates ingentem sibi gloriam & immortalitatem comparauit. Id certè euidens sapientiæ iudicium est, quod primus elementa qualitatum calidi nimirum, frigidi, humidi ac sicci notionibus indigetauerit, aëris & aquæ conditiones explicauerit, naturam definiuerit, fœtuum formationem tradiderit, ex temporum mutatione venturos morbos præmonuerit, idæam eorundem prædixerit, denique salutem vel interitum ægrotantium præsenserit. Nec id prætereundum est, quód Aristoteles Philosophorum Princeps, Prudentiæ oculus, & dux multa ab eo mutuari non erubuerit. Cæterum quia non dubito, Auditores, quin communi suffragio probaturi sitis Damasceni opinionem: Medicum efficacem esse oportere in opere, non loquacem in sermone, *rectè mihi videor facturus, si doceam nostrum Hippocratem vt eloquio, sic similiter operibus magnum extitisse. An ob aliud quippiam, Thessaliæ, Macedoniæ, ac Thraciæ seruator fuit dictus, quam propter infinitos homines, quos letho sua arte eripuit? An propter alias causas magnus Persarum Rex Artaxerxes celebritate nominis Hippocratici excitatus, eum ad se vocari iußit, quàm propter felicitatem artis medicæ, de quâ Græcum exstat elogium, latinis verbis sic redditum:* Hippocrates lumen fuit, & saluauit populorum gentes, & mortuorum fuit raritas in inferno? *Audiuit istas acclamationes sibi fieri à populo Abderitano dum ad Democritum sanandum contenderet:* O Iupiter seruato, adiuua-

In Epist. Hipp.

te

o, medicato. *Concipite sodes animis vestris quos tunc applausus, quæ lætitiæ argumenta, quas sibi gratulationes audiuit & vidit fieri, vbi non vnum hominem, non pagum aliquem, non vnam ciuitatem, sed totam Græciam à peste sæuissimâ liberauerit, vindicauerit & incolumitati reddiderit? Quid multa? Athenienses sapientissimi homines propter singularia in Remp. merita ciuitate Hippocratem viuum donarunt, publicèq; eum in Curia Prytaneoue nutricari constituerunt, & mortem Græcis versibus, quos sic Latinitati donauit Morus, condecorarunt.*

Thessalus Hippocrates Cous genere, hac iacet vrnâ
Phœbi immortalis semine progenitus.
Crebra trophęa tulit morborum, armis Medicinę,
Laus cui magna, nec id sorte, sed arte fuit.

Quare non immeritò hunc virum Plato Æsculapij successorem: Galenus veracem, Magnum, Probum, Philosophorum omnium ac Medicorum Principem, Magistrum diligentißimum, nobilißimum ducem, disciplinarum auctorem maximè admirandum, senem, virumq; venerandum nominat. An hæc laus & gloria cum Hippocrate mortua fuit? an vtilitas artis & liberalitas hominum erga artifices à fato principis desijt? Minimè gentium: cum doctrina Hippocratis laudes, gloria, & vtilitas perennant. Thessalus ab Atheniensibus aurea corona donatus est. Democedas Medicus à Dario, propter restitutam sanitatem duo paria aureorum compedum, & ab eius vxoribus phialas aureas dono accepit. Claudius Galenus fidelißimus Hippocra-

In oratione quæ legatio dicitur.
Herodotus in Thalia.

pocratis interpres, anima principis, medicinæ parens fœcundissimus Romæ propter artis felicitatem, non tantum scriptis clarissimus, sed ei posita statua æternum nomen consecutus est. Augustus Imperator Musæ liberto à quo restitutus erat sanitati, æream statuam Æsculapij signo vicinam erexit, totiq; medicorum familiæ immunitatem ciuilium munerum concessit. Iulius Cæsar omnes Medicinæ Professores ciuitate donauit. Suetonius. *Sed quid vetera commemoro, cum sint in memoriâ nostrâ Coctierij, Garciates, Petronij, Mercuriales, Capiuaccij, Vallesij qui omnes fælicitate artis Hippocraticæ diuitias, gloriam, & immortale nomen sibi pepererunt? Cominæus mihi auctor est Iacobum Cocterium Gallum, Ludouici Francorum Regis, eius nominis vndecimi Medicum, decem millia aureorum singulis mensibus pro mercede accepisse. Garcias ab horto Medicus excellentissimus à rege quodam Indorum duodecim millia dalerorũ Germanicorum, veluti sostrum vnius morbi consecutus est. Philippus secundus gloriosæ memoriæ Hispaniarum Rex, Archiatro suo Francisco Vallesio ob febriculam septem dierum spatio profligatam, præter annuum stipendium amplissimum, sex aureorum millia dono transmisit. Verè igitur illud Ecclesiastici Medicis Hippocraticis accommodatur:* Cap. 38. Honora Medicum, propter necessitatem, etenim illum creauit Altissimus. A Deo est enim omnis medela & à Rege accipiet donationem. Disciplina Medi-

Medici exaltabit caput eius & in conspectu Magnatum collaudabitur. *Quæ cum ita sint, Auditores, satis mirari nequeo quorundam mortalium vel temeritatem in contemnenda vetustate artis Hippocraticæ, vel si mitius loqui velim, crassam ignorantiam, vt non videant illam veram esse Medicinã, quæ à tot retro actis seculis per Europam, Asiam, aliasq; orbis partes in Cathedris scholisq; passim neruosè doceri, in Rep. vtiliter exerceri, à Regibus, populoq; reuerenter coli & suspici consueuit. Fateor ingenuè, habent illi, quæ possunt obijcere, sed tamen talia non sunt, quæ maiestatem artis proculcant. Aiunt Plinianâ auctoritate moti, Romanos prudentiæ duces olim Medicos vrbe expulisse, vnde medicinam haud magni faciendam esse arbitrantur. Graue crimen est Misomedice, quod nobis impingis, sed vide sodes quos hoc gladio vulneras? Anne putas quod veros Medicos hac oratione cruentaueris? quod Hippocraticos iusto conuitio laceraueris? Vbi tua mens? Vbi oculi? Nonne vides istos, pestilentes Iudæos fuisse, quibus nos hic etiam vexamur, qui nihil habent, vt multum dent: Circulatores Thrasonicos, Scurras Ioannes Pottagios, qui ex vna olla cunctorum affectuum medicamenta depromunt, circumforaneos bullatos, quibus forum nostrum festo S. Theophoriæ plenum est, histriones insulsos, Pseudochymicos subdolos, Magistellos omni Philosophia nudos, Barbætonsores sciolos, Clinicos superciliosos, magomedicastros, cingaros, carnifices, quos nu-*

Plinius li. 29. Histor. Naturalis.

 per

per in foro vt populum carnificarent, aquis oculis aspicere debuimus, deniq; sceleratam manum fuisse, quæ hodierno die paßim miserum vulgus, & interdum graues viros non tantum argento emungit, sed vita priuat? Vtinam Romanorum exemplo, ipsorum Colonia hanc pestem hominum in exilium relegaret, ne periculis bonorum ciuium posset discere & per experimenta mortes agere, *fælicius & fortunatius ageretur cum Rep. in qua clam hominem occidisse summa impunitas habetur. Cum hic manipulus pseudomedicorum Romam confluxisset, tum peritißimus noster Galenus ibidem vixit non absq; horum ardelionum odio (commune vitium est vt indocti doctioribus inuideant) quos sæpè oratione suâ, sapius artificio strauit, vicit, superauit. Exiguum putat esse Misomedicus quod dixit, maius esse quod sequitur. Quomodo (inquit) Medicos laudare possem Hippocraticos, siue Galenicos, quomodo meam vitam ipsis credere, qui non curant morbos eloquio, sed medicamento, quod ab alijs traditum, idem an diuersum, à Pharmacopæis præparatum benè vel malè, integrum viribus aut languidum nequeunt asserere? Magni momenti est, Auditores, quod obijcitur, si Pharmacopæus sit vir indoctus, prauiq; ingenij, parui, si probitate & doctrinâ excellat. Sed heu calamitas! quibus hodie turpis illa vox Vespasiani Cæsaris non placet?* Lucri bonus odor ex re qualibet. *Volo dicere sed cum mœrore animi dico, quotusquiq; hodie Pharmacopæorum ita officium facit*

Plinius loco citato.

Libr. de præcog. ad Posthumã cap. 4. lib. de facult. purg. cap. vltimo.

sicut

ſicut ratio, charitas proximi, & ſcientia artis poſtulat? Alij enim illotis manibus ad hanc artē tractandam accedunt. Alij, ſi fideliter artē calleant, ita credunt & viuunt vt Dei præcepta negligāt: quæ ſi temnant quanto magis audebunt leges hominum, præcepta Medicorum flocci facere, curamq́; ægrotantiū deponere? Hinc oritur illa audacia vt falcē in alienam meſſem iaciāt, ſæpiusq́; ſe dominos faciant cū ſint miniſtri, Medicos cum Pharmacopæi: hinc negligētia originem habet, vt quod ipſimet debent componere, rudioribus famulis, vel vxoribus committant: hinc fit vt non erubeſcant ἀνλιβαλλεῖν, ſi medicamento præſcripto careant, ne lucrū paulò maius eripiatur. Piget me plura dicere, debeo tamen dicere, vt communi ſaluti, totiq́; Reip. conſulatur. Medicamēta aliquando ab Indis, Perſis, Græcis, Arabibus atq́; extremis Garamanthis aduecta, quæ vel teredo exedit, vel tempus extenuauit, vel ſitus diuturnius emedullauit, pro integris atq́; incorruptis venduntur. Si forſitan in coquendo, vel præparando peccatum fuerit, vireſq́; deſideratas non habeat, nihilominus id quaſi perfectum ex officina Medico præſcribenti obtruditur. Si noſtræ mulieres in elixandis ouis ſubinde peccent, vt vel nimis mollicula vel dura ſint, an non ſimiliter artifex noſter ſubinde in opere ſuo ceſpitat? attamen bono odore lucri compulſus non reformidat rem fœtidam diuendere. Omitto nunc quod auaritia excæcati, miſeram plebem pecunia emungant, exigendo plus pro medicamento, quam par eſt, vt curationem morbi præ

ino-

inopia nequeat persequi, Satis dixi, Misomedice, & quæ dixi non vitia artis, sed hominum sunt, quorum inscitiam, negligentiam, audaciam, & auaritiam, vos oro atq; obtestor ô viri consulares, propter communem salutem ciuium, propter priuatam vitæ conseruationem, propter artis nostræ splendorem, vt radicitus auerruncetis, extirpetis. Plura sunt alia crimina, quæ Misomedicus aduersus Hippocraticam doctrinam euomit, sed similis farinæ, quæ non in artem, non in rectam medicinam cadunt, sed in homines, quibus haud relligio est sacra profanis, vera falsis, paradoxa receptis opinionibus miscere. Non enim hosce nouos Vromanticos fecit veracissimus Hippocrates, qui ex sola vrinæ inspectione omnia morborum genera cognoscere, decreta salutis aut mortis fideliter explicare, consilia sanitatis recuperandæ præscribere pollicentur: non docuit venerandus Senex discipulos suos amuletum istud Odontalgicum: Galbes, Galbat Galde, Galda: *non reliquit sapientissimus artifex posteris suis ista deliramenta, quæ Trallianus, Marcellus Empiricus, Gordonius Valescus, aliiq; id genus ad Epilepsiam, ophtalmiam, cæterosq; morbos pellendos auribus insusurrant. Vtinam hic finis querelarum esset, sed proh dolor, itum est ad Magiam, quæ hodie prætextu Sympathiæ & Antipathiæ rerum naturalium defenditur. Quid enim aliud est telungium, quàm execrabile dœmonis inuentum? mirabilis hic esset, rerum proprietas quod linimentum pugioni inunctum*

ab apice manubrium versus benefaceret, & à manubrio apicem versus grauiter vulnerato offi ceret. Sed abeamus ab his nugis, quibus ars vera non polluitur: manet veritas inter mille mendacia, inter mille dolos perennabit medicina Hippocratica, quæ Deum habet auctorem, quam genuit Ratio & Experientia, synceros suos cultores præmijs & honoribus afficit. *Hæc cum ita sese habeant, quis non videt, verissimum esse, qui doctrinam Hippocratis contemnit, non artificem sed carnificem esse, qui nudus hac arte morborum curationem aggreditur? Si quis imperitus artis Sutoriæ corium perdit, ex quo calceos formare tentat, an non audaculus ille per imperitiam & artis sacræ ignorationem hominem instar carnificis occidet, quem præter rationem officij curandum suscipit? Non enim* ligna sunt neque lutum, neque corium quibus medemur (*ait bonus Damascenus*) sed tenuioris & pretiosioris essentiæ, opificium Dei, homo videlicet in quo lapsus procliuis quidem, sed admodum periculosus, qui sæpè ad interitum terminatur. *Nunc me conuerto ad alteram orationis meæ partem, in quâ docebo breuissimè Chymicos non vituperio, sed laude dignos esse, non inimicos arti Hippocraticæ, sed amicos fideles existere. Hodie tanta cæcitas est mortalium, Auditores, vt audito nomine præstantissimæ artis Chymicæ, incipiant eandem conuitijs lacessere, faciantq; non secus, quam malitiosi isti homines, de quibus S. Iudas Apostolus conqueritur:*

Rodolphus Goclenius in lib. suo de vnguento armario.

10. Aphor.

Transitio.

Epist. Iud. vers. 19.

ritur: Hi autem quæcunque quidem ignorant, blasphemant.

Argumẽtum à definitione.

Quomodo enim alioquin posset Chymicum contemnere, qui purum ab impuro separat, crassum à subtili, balsamum à stercore, substantiam à cadauere: qui non patitur vt medicamentum Helleboratum, Scammoneatum, Euphorbianum, Colocynthiacum, Opiatum corporibus humanis ingeratur, priusquam perniciosa vis veneni deposita fuerit, deniq; Vulcani beneficio mixtorum corpora euiscerat, vt sensu constare poßit, ex quibus vnumquodque componatur? Dic mihi sodes, Misochymice, si Galenicus te ad prandium vocasset, tibiq; primum ferculum pollicitus fuisset, mesenterium animalis plenum adhuc ciborum relliquijs, sed coctum diligenter, Saccbariq; dulcedine conditum, rogo vtrum conuiua, vel domi manere malles? Hic lupum auribus tenes, hæres, ambigis. Si mecum sentias, mallem atro pane vesci, quàm ad huiusmodi prandium accedere: pura me afficiunt, quisquilias odi. Quod si sanus & integer corpore alimenta plena fecibus, licet sint mellita, non cupis attingere, quare ægrotus insueta tibi medicamenta, quæ scatent impuritatibus deuorare non reformidas? O stultitiam! Putasne te robustiorem & valentiorem esse in perferendis medicamentis, quàm alimentis, in morbo quàm in prospera valetudine? Imitare Galenicos, qui suis ægrotantibus ob naturæ imbecillitatem,

non

non solidam carnem, sed eius succum, vel eius loco iuscula & gelatinas pro alimentis exhibent: An nobis non licet esse ita sollicitis in propinandis medicamentis, quæ partim insita sua vi, partim copiâ impuritatum ægrum obruerent? Tales enim Medici, Plutarchi iudicio, non aliud faciunt, quàm quod consueta & cognata corporis excrementa eliciant, inijciant verò in corpus indefecatas Pharmacorum turbas, quæ magis expiatione indigent, quàm quod ritè hominem expurgare queant. Quis pleno ore iniuriam non prædicaret, si Magistratus noster ciues Colonienses vrbe expelleret, alienos & aduenas admitteret! Si proscriptis vestris amicis, cognatis, & familiaribus Coloniam antiquam, nouis hominibus Hispanis, Gallis, cæterisque nationibus implere cuperet? Quod si natura laboriosum, molestumque sit bibere medicinas à veneno & impuritatibus immunes, vt Princeps Arabicæ medicinæ existimat, nemo non videt, quantum molestiæ ægrotanti, oblatione impurioris pharmaci, exhibeamus. Vnde discamus potius à rusticis, qui lumine naturæ edocti, granum à paleis, vinum à vinaceis separant: discamus à pistoribus qui frumentum prius mola attritum, hinc à furfuribus liberatum, postea fermento & aqua subactum in panem commutant. Quanquam verò panificium tanta industria, tantoque sudore præparetur, nihilominus internus humani corporis Chymicus,

Libr. de præceptis salutaribus.

Auicenna lib. 1. fen. 3. doct. 2. cap. 1.

labo-

laboriosa hac præparatione non contentus dentibus, quasi noua mola cibos oblatos comminuit, heterogeneos humores separat, triplicisq; concoctionis excrementa expellit. Vnde liquet, Auditores, quod hæc ars ab hominibus non sit propriè inuenta, sed nobiscum nata, quam non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex ipsa natura arripuimus, hausimus, expreßimus: quam non docti sed facti, non instituti, sed imbuti cognouimus. Quid enim certius argumentum esse potest, quam quod depromptum è sacris literis, docet Tubalcain (Gentilium Vulcain) filium Lamech in ipso mundi ortu fabrum ærarium, ferrariumque fuisse, qui ex ære, ferroq; opera procuderit? Non enim æs & ferrum ita ex terra progerminant, vt sine beneficio artis Metallurgicæ ferri & æris excoquendi artificibus inseruire poßint. Hinc succeßit Hermes Trismegistus omnium Philosophorum Pater, qui tabulam Smaragdinam, de opere lapidis Philosophorum posteritati consecrauit: hinc suscepta est expeditio Argonautica in Colchidem ad tollendum aureum vellus, quod Suida interprete, nihil aliud est quam liber in velleribus conscriptus, qui artificium faciendi auri continebat: hinc statim Democritus ipsius naturæ genius, Salomon sapientißimus, Iulius firmicus Astrologiæ lumen, Heliodorus prudentissimus, Almansor Rex Hispaniæ potentißimus, Bulcasis laboriosißimus, & Mesue nobilißimus, omnes auctores Chymiæ ingeniosißimi subsecuti sunt. Quid opus est Albertos magnos, Raymun-

Allusio ad dictum Ciceronis in Milone.

*ymundos Lullios, Auicennas, Vlstadios, Para-
sos, Syluios, Fernelios, Rulandos, Turquetos,
ruetos, Quercetanos, Hartmannos, Birck-
nnos, Cratones, Andernacos, Frambesarios,
osq; infinitos recensere, qui scriptu & operi-
artem Chymicam commendarunt? Ipsa per
satis fulget, præconio Ciceroniano haud opus
: Illud tamen præterire nec volo, nec debeo,
od libris Meteorum naturæ doctor Aristoteles,
tionem conficiendi sales ex plantis planissimè
cuerit: quod Galenus, Paulus Ægineta, Aëtius
ppocraticæ Medicinæ propugnatores acerri-
, Sales Theriacales modumq; calcinandi a-
euerint, probauerint: Certè quo iure, qua lege,
ibus rationibus, ex schola medica artem Chy-
cam, quæ separationem puri ab impuro profi-
tur, quod inest omnibus corporibus mixtis, re-
abimus? Audite sodes Galenum docentem:*

Lib. 2. ca. 3.
Lib. de Theriaca ad Pisonē cap. 31.
Lib. 7, cap. 11. libr. tetra. 4. ser. 1. c. 97.

inum namque diximus, vnum quidem
bere in se recrementum crassarum par-
um, vnde dum temporis spatio secerni-
r, ferturque deorsum, fex consistit: A-
ud verò secundum quod florem nuncu-
nt, quod dum vinum feruet, superna-
t, sed postea ad fæces subsidit: tertium
queum, quod toti vino permissum est:
c primariò potissimumq; feruet: quar-
m præter hæc est ipsum, reuera vinum.
stensum verò etiam est, quod tam in o-
o: tum in lacte, tum in alijs omnibus
ccis eadem sit recrementorum natura,

Libr. 4. simpl. c. 3.

 mul-

multoque magis in totis plantis, metalli cisque omnibus. *An non hic Galenum cla Chymicum agnoscitis, qui in quouis corpore ve getabili, animali, & metallico, varias substanti arte, veluti natura simia, separabiles, demonstra uit? Quod si Medicinam Hippocraticam, Domi nam & Imperatricem æstimemus, quæso non f mus tam aduerso animo, vt eidem Chymiam ve luti legitimam eius ancillam inuideamus. P dissequam facimus Chymiam, non heram, subs qui debet, non præire. Pharmacopæus in famili medica recipitur, Chymicus excluditur, vterq minister est: at hic nobilis, ille ignobilis: hic iucun dus est, subtilis, purus, ille molestus, crassus & sor didus. Iniuria, mehercule, insignis est qua perpeti non debemus.*

Confutatio.

Quæ cum dico, videor mihi audire voces cla mantium, Quid agis Chymicorum Præco Cur nouam hanc artem laudas? Cur artifi ces huius extollis, qui paßim Antimonium Laudanum opiatum, oleum vitrioli corrosi uum, aurum potabile, vel potius putabile, alia que id genus medicamenta Metallica & perni ciosa cum Paracelso Mago vsurpare non refor midant? Sed hoc plaustro conuitiorum no moueor, his vocibus haud perceller, quas ira po tius, quàm ratio extorsit. Cur noua ars, nou hominibus non placet? Temporibus maioru nostrorum non viximus, nunc spiritum trahimu nos tam firmos lacertos non habemus in sene

scent

nte mundo, quam qui nati sunt in adolescen-
caremus Archeo tam potente, stomachos istos
ruthionis optamus, sed non habemus vt Helle-
rum cum maioribus aliaq; medicamenta im-
riora, concoquere possemus. Hinc delicatio-
bus molliora & suauiora remedia necessitas, &
s excogitauit. Si nulla noua tibi placeant
lisochymice, (quamuis haec ars noua non sit)
cilè poteris animo tuo obsequi & nouas domos,
quas habes, cum ruinam minantibus, nouas ve-
es cum laceris, nouam supellectilem cum detri-
i Tuitÿ permutare. Iam verò quod ad Anti-
onium attinet, cuius audito nomine, quidam
ortales toto animo & corpore solent perhorre-
cere, fateor medicamentum periculosum esse,
veneno non spolietur, si ab imperito perperam
xhibeatur, imò gladius erit manibus furiosi
onereditus. Mactabit huiusmodi homo, non
efendet: occidet, non proteget: ladet, non sana-
it. At artifex Vulcani beneficio nouit hunc
hostem domare, & lupum crudelem in placidam
uem conuertere. Multa enim ignis com-
mercio (vt peritissimi Galeni verbis vtar)
meliora redduntur: multa in arte medi-
camenta quam diu veterem ipsorum na-
turam retinent, acerrima sunt, & corpo-
ribus inimica: domita verò ignis necessi-
tate, curationi fiunt congrua. *Si Theriacam*
non damnemus propter viperas quas continet:
Si Helleborum, Mezereum, Scammonium pro-

Libr. de Theriaca ad Pison. cap. 32.

pter rudis Minerua correctionem non formidemus, si à fungis, ranisq; venenatis pro alimento non abhorreamus, quo iure? qua lege? Sacrum Stibium artifici manu præparatum, à veneno liberatum, potentißimum aduersus morbos remedium vsibus Medicis interdicemus? Ego omißis Mathioli de hoc medicamento laudibus cum celeberrimo Doctore Galenico Alexandro de Massaria ita iudicandum esse existimo: Si Antimonium probè fuerit præparatum, si à perito Medico opportunè & cum ratione administretur non temnendum, sed venerandum ac salutare remedium esse, & plurimorum hominum admiratione grauissimos morbos propulsare: si verò ab imperito Medico, & temerè offeratur, tanquam venenum pericula, & quandoque mortem inferre. *Certè nimis rusticum est si quis vulneretur, gladium velle accusare, non vulnerantem: nimis caninum est os admordere velle, quo quis impetitur, & non proÿcientem: Nimis Cyclopicum est, totum cœlum euertere velle, si qua Diuorum gentilitium labes deprehenditur. Vbi iam es, Misochymice, num tibi verum an falsum videor dicere? forsitan vrgebis quod Galenica remedia sine periculo vsurpari possent, ac ideò Chymicis præferri debere. Vestram fidem hic appello, Galenici, dicite sodes num periculo careant vestra veratra, peplia, Cantharides, Elaterium, Scammonium, Ranunculus, Thapsia, Colocyn-*

Alex. de Mass. de purgantib. med. c. 30.

[...]unt his, granum Cnidium, Euphorbium? an [...]no his abuti posset? O inertem artem! O Medi[...]iam facilem quam quilibet dextrè, peritè, & [...]e periculo, vir ac mulier, senex ac iuuenis, do[...]s atq; indoctus tractare atq; exercere posset! [...]c dum audio, videor mihi intelligere, aduersa[...]s nostros velle dicere: omnia medicamenta [...]lgaria, benigna: Chymica verò acerrima & [...]mano corpori hostilia esse, quod quàm absur[...]m sit, iam neminem vestrum ignorare existi[...]. Comparate sodes pharmaca ista valentiora, [...]e modo nominaui Galenicorum, cum Chymi[...] Antimonialibus, Mercurialibus, Saturninis, [...]eris q;, & benigniora cum benignis conferte, [...]n dubito, quin omnes mecum puriorem Man[...]m impura, defecatam Aloen sordidæ, Scam[...]onium pellucidum, Diagridio feculento sitis [...]epposituri. Culpatur Laudanum, Laudatur [...]ilonium: in eo puritas est Opij, in hoc Euphor[...]um causticum & Opium venenatum coeunt: in [...] Narcotica facultas & acrimonia Opij leni[...]r: in hoc virus opiatum acerrimi Euphorbij [...]nsortio exasperatur. Vbi hæc argumenta pro[...]runtur, mutata animi voluntate, aduersarij [...]udanum laudatum remedium esse confiten[...]r, sed requirunt peritum artificem, quasi verò [...]alenica ars ab imperito exerceri, quasi verò im[...]ritia vtentis medicamento imputari debeat. [...]aleant ergò narrationes de Pseudochymicis in[...]tutæ, vt artem labefactemus: maneant in ho-

 nore

nore medicamenta, quæ à veris Medicis exhibit multis fuere præsidio. Si nemo vinum pr pter ebrios fastidiat, cur Chymiam propt Pseudochymicos contemnitis? Eadem sunt r media, quæ vterq; Medicus Galenicus & Ch micus vsurpat: non semper ille Caßiam, sæpè Colocynthidem acerrimam exhibet, neq hic semper Antimonium vel Mercurium arti ciosè præparatum ægrotantibus deuorandu præbet, neque ipse ignorat, Extremis m lis extrema tantum esse exhibenda rem dia, *at frequenter Extractum Caßiæ, Mann Tamarindorum, Rhabarbari, similiumq præscribit, quibus tertia parte drachmæ ta tum efficit, quantum integra alij, qui M dicamenta sine separatione sordium deglut præcipiunt. Vnde Pharmacopæus (cui su mos est Medicamenta corrigendi) similis n hi videtur esse insulsis mulierculis, quæ fœtor cubiculi thure, myrrha, Styrace, tædisq; odo feris, relicto animalis excremento, stud tollere: At Chymicus prudentior foribus ei quisquilias, odore nihil, sed nitore vnumque que castigat. Similibus planè arietibus Ole vitrioli impugnatur: vsus propter abus damnatur. Rodit vitriolum, hinc certa ei exilium: Non rodit, hinc certa libert Vt tinctores panni lanei & serici nigri imm derato vitrioli vsu pannum non tingunt, adurunt, sic medicus vitrioli præpostero vsu n proficiet, sed officiet. Quod si vitriolum nunqu*

Hipp. lib. 1. Aph. 6.

ipsum duci debeat, quare Andromachi Theriaca id crudum recipit? Non omne quod corrodit protinus ex officina medica relegandum est: vino vtendum non esset, propter tartarum, quod æs & argentum corrodat: Sic sale communi abstinendum foret, quo corpus humanum conseruatur, quia ferrum, æs, stannum, & plumbum corrodit, atq; adeò argentum viuum præcipitat: relinquendum esset mel, quod Galenus dicit esse acerrimum, succus limonum, & acetum, quibus homo carere non posset. Nunc verò bone Deus! quas technas? quos dolos Pseudochymicorum in medium non proferimus, vt hominum nequitia potentiam & maiestatem Auri potabilis eneruemus? sæpè repetitum est, quod culpa artificis in artem iustè deriuari nequeat. Quod si temperatissimus hic Salamandra Metallicus, Chymicorum Sol, Leo ruber, & Mineralium pater ob infinitas ipsius vires in Lætificante Galeni, Aurea Alexandrina Nicolai, Diathamaron, confectionibus Alkermes, Hyacynthi, Cordialis Alexandri Benedicti, Elect. de gemmis calidis & frigidis, cæterisq; pluribus Antidotis integer recipiatur, quare nobis non licet certo artificio eundem potabilem reddere, vt igne humani corporis interno vinci ac superari poßit? Tale fuit aurum illud Arnoldi de Villa noua, quo Regis Neapolitani filium leprosum sanitati restituit: tale fuit AZoth Para-

Lib. 1. de Antid. c. 7.

celsi quo lepram, Hydropem, & Podagram sustulit: tale est hodie aurum Francisci Antonij Londinensis in Medicina Doctoris excellentißimi, qui sacra hac medicina desperatæ salutis & moribundos ad vitam reuocat. Postremum celeberrimus D. Hartmannus testatur: Clarißimus D. Mosanus Archiater expertus est: Doctißimus Henricus Petræus Marpurgensis Medicinæ Professor, cum fructu admirabili probauit. Non creditis forsitan Misochymici, eò quod existimetis cuncta metalla nobis esse inimica, & naturæ nostræ haud congrua sed videte sodes in qua schola, & apud quos ita disputatis? An non apud Colonienses, qui probè inter alimenta, & medicamenta nouerunt discernere? Fatemur quod metalla in optimum naturæ succum, aut sanguinem purißimum, ex quo robur est, minimè mutentur, quod alimentorum est proprium, an ideò medicamenta esse desinunt? si Medicamenta sint quibus, auctore Galeno, ingenitum est, vt substantiam nostram alterent, quid mirum, si naturæ nostræ vt talia, inimica habeantur, quanquam in genere Medicamentorum nobis familiaria esse poßint. Suffecerit vnicum plumbum ante oculos posuisse, quod licet nostram substantiam non augeat, tamen aliquot annos in corpore humano innoxiè hæret, locumq; sine vllâ partium offensione commutat. Nuper in Silesiaco puero dentem aureum natura produxit: olim Albertus Magnus, Philosophiæ decus, aurum inter suturas cranij humani reperit: hodie in Monomotapa re-

Li. 1. simp. Med c. 1.

gione

one ipsi arborum trunci auri feraces conspi-
untur. Quod si locus rerum quasi alter parens
, quis tam cœcus est, vt non solum inter hominẽ
r metalla familiaritatem & arctam cognatio-
em videat, sed inter triplicia corpora vegetabi-
a, animalia & Mineralia admirandam natu-
rum societatem non contempletur? De Para-
elso multa dicere quid opus est? Paracelsiæ ne-
otium hic non agitur, sed Chymia: Paracelsi
ausam non defendimus, sed Chymicorum patro-
inium suscepimus. Paracelsus esto Magus: esto
mpius: esto impostor, nihilominus suis Magicis
nuentis, superstitiosa doctrina, monstrosis opinio-
ibus artem non contaminauit. Si quid hic, aut
lle delirauit, quid hoc ad puritatem veritatemq;
rtis integerrimæ facit? Multa licet in eo sint
absurda, ridicula, somnijs simillima, imò Magica
& quæ SS. Ecclesia damnat, qualia sunt de viri-
bus imaginationis, de Magnetismo, de Genera-
tione homunculi ex pane & vino aut semine in
furnulo arcanorum, similisq; farinæ pluribus, ni-
hilominus tamen fuit malleus medicorum, Phar-
maciæ restaurator, & Hippocraticæ doctrinæ
fautor & amator. Quantus verò in re medica
extiterit artifex λογῷ καὶ ἔργῷ demonstrauit.
An non eximia sunt, quæ in Chirurgia scripsit?
nonne pulchra quæ in Archidoxis tradidit? non-
ne vtilia quæ de Helleboro, Persicaria, Hyperico-
ne, Sulphure, Tartaro, peste, Carduo Angelico, a-
lijsq; posteritati consecrauit? Propter errores non
reijcimus Aristotelem: propter impietatem non
dam-

damnamus Porphyrium, *cur Germanum nostrum propter vtrumq́ reijcere & odisse cupimus? Parum fuisset eximia, pulchra, vtiliaq́ scripsisse nisi curatione fælici hanc gloriam Epitaphij sui Salisburgici consecutus fuisset.* Conditur hic Philippus Theophrastus insignis medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera, leprã, Podagram & Hydropysim, aliaq; insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit. *Ex his satis cognoscere potestis*, Auditores, *innocentiam artis Chymicæ, vtilitatem & necessitatem: satis intelligere quod Chymicus non sit medicus sed minister, quod Hippocraticæ doctrinæ non repugnet, sed obediat, deniq́ quod artem medicorum suo cultu & nitore exornet & nobilitet. Sed ne putetis me nouum Professorem, nouam doctrinam in hac veteri schola docere velle, audite præceptũ, quod Clariss. & Expertiss. D. HoltZemius Med. Professor veteranus, & Collega meus honorandus in Essentia Hellebori extracta his verbis meæ opinioni consentaneis proposuit:* Spagyricis Rationalium medicorum inuentis, quia iucundè curant, cum ratione vtatur. *Videtis quod vsum suadeat propter iucundam curationem: dissuadeat abusum, quem passim destillatores, Agyrtæ, alijq́ rerum medicarum coqui committunt, qui sine ratione, id est, doctrina Hippocratica hæc sacra medicamenta in vsum ducunt.* Hic quoq; Chymicorum Laudanum inculpatum remedium esse confitetur: Hic Chymicorum studium & operã prædicat, quod pharmaceuticam medici-

Fol. 43.

Fol. 24.

Fol. 2.

næ partem eleganti medicamentorum inuentione & præparatione auxerint & ditauerint: *Si quid igitur meæ preces (vt incipiam concludere) apud vos Studiosi medicinæ Ornatißimi valeant, consilium vtriusq; Professoris sequamini, & Hippocraticam medicinam cum studio Chymico coniungite. Audistis enim doctrinam sapientiß. nostri Præceptoris non anilibus experimentis, sed firmis demonstrationibus inniti: non coniecturis dubijs, sed certis rationibus fulciri: non lubricis opinionibus, sed solidis axiomatibus stabiliri. Audistis quantam nominis sui gloriam venerandus senex sibi comparauerit: quanta cum laude successerit filius, quantos honores & diuitias à Regibus & Principibus Hippocratica posteritas consecuta sit. Cauete vobis à bullatis Doctoribus, à Thrasonicis medicis, à Circulatoribus nequißimis, qui mellita oratione plebem inescant & facto dilaniant. Cauete ab insidijs, quas Clinicæ mulieres, à technis quas indoctæ Moniales, à dolis quos ægrotantium ministri artificibus struunt. Vtinam artis honestas nō conspurcaretur ab ipsis Magistris, quam sanctam, inuiolatamq; seruare debebant. Sed proh Deum immortalem verè cum Poëta licet dicere*

Mistaq; cum veris passim commenta vagātur, *Ouidius.*
Millia.

Nunc Medici honorati in sordidos Vroscopos, qui vulgi supercilio & opinione tanto peritiores sunt, quanto fortunatiores in diuinando ex inspecto lotio, artifices in superstitiosos homines, Magistri in execrabiles Magos sunt conuersi.

Ministri suis Dominis meliores esse voluerunt: hinc Pharmacopaeus incepit artis nostra imperitus medicinā exercere: succedanea medicamenta porrigere, emedullata vendere, cōposita non mutare; hinc Pseudochymicus aurum putabile, pro potabili, Antimonium crudum pro vera medicina, Mercurium pro salutari remedio plebi obtrudere non reformidauit. His malis ô viri consulares tempestiuè occurrite, pestem hanc Reip. è medio tollite, miseros ciues à tyrannide occultâ liberate. Non de diuitijs hic agitur sed de vitâ, qua nihil carius homini esse potest: non de furibus negotium est, qui bona ciuium deripiunt, sed de latronibus qui clandestino scelere homines occidunt. Conseruate splendorem artis Chymica: Cultores eius vestra auctoritate protegite, nec patiamini cœleste illud donum passim contemni, illudi, despici. Sequamur omnes Rationem & Experientiam, dicamusq;

Matthias Vaserus.

Dogmata non iuro in Paracelsi, aut Scita Galeni
Vera vtriusq; placent, falsa vtriusq; iacēt.

DIXI.

Laus sit Deo & B. Mariæ semper Virgini.